

LATIJN LES 6

Postquam Iesus haec *locutus est* ... = nadat Iesus dit sprak ...

- sequi (dep) = volgen; ppp: *secutus*

qui *sequitur* me ... = die Mij volgt ...

Petrus Iesum *secutus est* = Petrus *volgde* Iesus.

6.2 Het participium passivum (ppp)

In les 5 heeft u voor het eerst kennis gemaakt met het ppp.

U leerde het i.v.m. het perfectum passivum.

Bijvoorbeeld: Servus a domino *vocatus est* = De slaaf is door de meester geroepen.

Het ppp kwam steeds samen met een vorm van esse (=zijn) voor.

Het ppp kan echter ook zelfstandig (dus zonder een vorm van esse) voorkomen.

Voorbeelden:

Servus a domino *vocatus* intrat =

De slaaf komt binnen, *nadat* hij door de meester geroepen is ...

Servus a domino *vocatus* intravit =

De slaaf kwam binnen, *nadat* hij door de meester geroepen was ...

We zien dat het ppp *voortijdig* is.

Dat wil zeggen: Eerst wordt de slaaf geroepen, *daarna* komt hij binnen.

Het ppp van een *deponens* kan zowel *voortijdig* als *gelijktijdig* worden vertaald.

Die keuze maakt u op grond van de tekstsituatie! Zie de volgende voorbeelden.

nieuwe woorden:; adiuvere = helpen; necare = doden, *fugere* = vluchten

Servus *fugere conatus* ab amicis adiu~~v~~atus est.

De slaaf werd door zijn vrienden geholpen, terwijl hij probeerde te vluchten.

terwijl hij ... *gelijktijdig*

Servus frustra *fugere conatus* a domino necatus est.

De slaaf werd door zijn meester gedood, nadat hij tevergeefs geprobeerd had te vluchten.

nadat hij ... *voortijdig*

egredi, ppp *egressus*

Petrus foras *egressus*, flet = *Nadat* Petrus naar buiten gegaan is, weent hij.

Petrus foras *egressus*, flevit = *Nadat* Petrus naar buiten gegaan was, weende hij.

nadat Petrus ... *voortijdig*

Leesopdracht

Leer de volgende woorden:

foris = buiten, *accedere* = naar iemand toe komen. prf.-stam *access*;

Iesu Galil~~a~~eo = Jezus de Gallieër; at = echter; omnibus = allen (dat.);

coram + abl. = in het bijzijn van; *exeunte* Petro = toen Petrus naar buiten ging;

LATIJN LES 6

alius = andere; ibi = daar; nam = want; loquela = spraak; manifestum = openbaar
detestari (dep.) = vloeken; iurare = zweren; continuo = meteen; cantare = hier:
kraaien; amara = bitter (bijwoord)

Lees (vertaal) volgende tekst. Dit is een iets bewerkt gedeelte uit het N.T.
Als u er echt niet uitkomt, mag u spieken in de vertaling achter in de les.

1. Petrus sedebat foris in atrio (hof): et accessit ad eum (hem) una ancilla, dicens:
2. Et (ook) tu cum Iesu Galilaeo eras.
At ille negavit coram omnibus, dicens:
Nescio quid dicis.
3. Exeunte Petro (toen Petrus wegging), vidit eum alia ancilla, et dixit his, qui erant ibi:
Et (ook) hic erat cum Iesu Nazareno.
Et iterum negavit cum iuramento:
Quia non novi (ik ken) hominem.
4. Deinde accesserunt qui stabant, et dixerunt Petro:
Vere et tu ex illis es: nam et loquela tua manifestum te facit.
Tunc coepit detestari, et iurare
quia non novisset (kende) hominem.
5. Et continuo gallus cantavit.
Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat (hij had gezegd):
Prius quam gallus cantet (zal kraaien), ter (driemaal) me negabis (je / u zult
verloochenen).
6. Et egressus foras, flevit amara.

Leest u na een week deze tekst nog eens!

Opdracht 1 (inzenden!)

vertaal:

1. Locutus est nobis Dominus terrae.
2. Et recordatus est Petrus verbi Iesu.
3. Ancilla a domino vocata intravit.
4. Et egressus foras, flevit.
5. Tunc discipuli recordati sunt quia haec erant scripta de eo.
6. Et egressi sunt nocte de civitate.
7. Pater noster mortuus est in deserto.
8. Patres vestri manducaverunt in deserto manna et mortui sunt.
9. Petrus autem a longe (van verre) secutus est eum.
10. Miles mortem veritus est.

6.3 Samenlezen: Latijnse spreuken

Hier vindt u een aantal Latijnse spreuken.
Leest u ze goed door en bekijk de vertaling.

Roma non uno die aedificata est.

Rome niet op één dag gebouwd is.

LATIJN LES 6

Repetitio mater memoriae.

herhaling (is) de moeder van het geheugen.

Ubi uber, ibi tuber; ubi mel, ibi fel.

waar een uier (is), daar (is) een gezwel; waar honing (is), daar (is) gal.

Homo homini lupus est.

de (ene) mens voor de (andere) mens een wolf is.

Errare humanum est.

vergissen menselijk is.

Sunt pueri pueri, pueri puerilia tracant.

zijn kinderen kinderen, kinderen kinderlijke zaken zij houden zich bezig
(Dus: kinderen zijn kinderen, zij houden zich met kinderlijke zaken bezig)

Mens sana in corpore sano.

een geest gezonde in een lichaam gezond (Dus: een gezonde geest in een gezond lichaam)

Pro rege, lege, grege.

voor koning, wet (en) volk

Pecunia nervus belli est.

geld de zenuw van de oorlog is.

Omnia vincit amor.

alles overwint liefde (dus: liefde overwint alles)

Vestis virum facit.

kleding man maakt

Pecunia non olet.

geld niet stinkt

Divide et impera.

verdeel en heers

Manus manum lavat.

hand hand wast
(dus: de ene hand wast de andere)

Novus rex, nova lex.

nieuwe koning nieuwe wet
(dus: een nieuwe koning, een nieuwe wet)

Leest u na een week deze spreuken nog eens!

Oefenopdracht 1

Enkele woorden komen uit de Latijnse spreuken.

Nieuwe woorden: vir, gen.ev. viri, acc.ev. virum = man; oves = schapen;
rapere = roven, prf-stam: rapu; sine + abl. = zonder; fructus, abl.ev. fructu =
vrucht; peccator = zondaar

LATIJN LES 6

Vertaal:

1. Vir sapi^entus domum suam supra (op) petram (rots) aedificavit.
2. Hic lupus heri multas oves rapuit.
3. Haec est lex et proph^etae.
4. Spi^ritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.
5. Filius hominis traditur in manus peccatorum
6. Femina dixit: "Non habeo virum".
7. Discipulus dixit: "Dominus est".
8. Pilatus dixit: "Quod scripsi, scripsi".

6.4 Verbuiging van ovis, manus, domus, fructus en spiritus

	ev.	mv.	ev.	mv.	ev.	mv.
nom	ovis	oves	manus	manus	domus	domus
gen	ovis	ovium	manus	manuum	domus	domorum domuum
dat	ovi	ovibus	manui	manibus	domui	domibus
acc	ovem	oves	manum	manus	domum	domos
abl	ove	ovibus	manu	manibus	domo	domibus

Ovis (schaap) is een woord waarvan de verbuiging veel lijkt op die van *pater*.
vergelijkt u maar: pater, patris, patri, patrem, patre; patres, patrum, patribus, patres, patribus

Woorden die net zo verbogen worden als *ovis* zijn: *navis* (schip), *civis* (burger),
hostis (vijand), *sedes* (tempel), *vulpes* (vos), *vates* (zanger)

De woorden *fructus* (vrucht) en *spiritus* (geest) worden verbogen als *manus*.

De verbuiging van *domus* lijkt op die van *manus*.

Hoe herkent u deze woorden in de woordenlijst of in een woordenboek?
navis, *gen.ev. -is*; *vulpes*, *gen.ev. -is*; *manus*, *gen.ev. -us*

Voorbeelden:

Romani milites hostium agros et oppida popolabantur (dep.!).
De Romeinse soldaten plunderden de akkers en de steden van de vijanden.

Deus meus fortis meus, sperabo in eum, scutum meum et cornu salutis ...
Mijn God (is) mijn Rots, op Hem zal ik vertrouwen, mijn Schild en de Hoorn mijns heils ...

Pater in manus tuas commendo spiritus meum.
Vader in Uw handen beveel Ik Mijn geest.

Oefenopdracht 2

Zet de volgende woorden in de gevraagde naamval:

acc.ev. van *navis* = _____ abl.ev. *spiritus* = _____
acc.ev. *manus* = _____ acc.mv. *hostis* = _____
abl.ev. *vates* = _____ acc.mv. *fructus* = _____

LATIJN LES 6

Opdracht 2 Vertaal nu:

Leer eerst de volgende woorden :

omnia = alles, alle dingen; ded- =prf. stam van dare;
 fec- = prf. stam van **f**acere; convivium =gastmaal; labor = arbeid;
 resp**i**cere = o.a. naar iets kijken, acht slaan op; absque me = buiten Mij;
 salv**a**tor = redder ; natus est = geboren is ; quod =dat/wat,
 caro, gen.ev. carnis = vlees; **v**adere = gaan; pisc**a**ri = vissen;
 accep- prf.stam van acc**i**pere = nemen, ontvangen; dextra = rechter (hand);
 tenere = (vast)houden; cornus, acc.ev. cornu =hoorn

(De eerste 8 zinnen komen uit de Bijbel.)

1. Pater **d**iligit Filium et omnia dedit in manu eius (Zijn).
2. Levi fecit ei (voor Hem) convivium magnum in domo sua.
3. Deus Lab**o**rem man**u**um mearum respexit.
4. Ego sum ego sum Dominus et non est absque me salv**a**tor.
5. Et Symeon venit in Sp**i**ritu in templum.
6. Quod natum est ex carne caro est et quod natum est ex Sp**i**ritu sp**i**ritus est.
7. Thomas Iesu dixit : “D**o**minus meus et Deus meus“.
8. Petrus dixit: “Vado pisc**a**ri“.
9. Acc**e**pi librum de manu patris.
10. Servus in dextra manu cornu tenet.

6.5 Bijwoorden en bijvoeglijke naamwoorden (1)

Tenslotte houden we ons nog even bezig met bijwoorden.

We hebben al eens gesproken over bijvoeglijke naamwoorden.

Bijvoorbeeld: het *mooie* huis. Mooi zegt iets van het zelfstandige naamwoord *huis*. Dus is mooi een bijvoeglijk naamwoord.

Het koor zingt mooi. Mooi zegt hier wat van *zingen*. Mooi is hier een *bijwoord*.

Een voorbeeld in het Latijn:

Puella *pulchra* cantat: Het mooie meisje zingt. mooi = bijv. nw.

Puella *pulchre* cantat: Het meisje zingt mooi. mooi = bijwoord

Puella *intenta* audit Het aandachtige meisje luistert. aandachtige = bijv. nw.

Puella *intente* audit Het meisje luistert aandachtig. aandachtig = bijwoord

N.B. Een bijvoeglijk naamwoord wordt *verbogen*. Een bijwoord *nooit*.

Dus: Puella *pulchre* cantat; Puer *pulchre* cantat; H**o**mines *pulchre* cantant.

Leer de volgende bijwoorden

longe = lang (komt 95 keer voor in de Vulgaat.)

bene = goed (komt 104 keer voor in de vulgaat)

male = slecht, kwaad, verkeerd (komt 30 keer voor in de Vulgaat)

LATIJN LES 6

- Petrus vero sequebatur a *longe* = En Petrus volgde van *verre*.
- Et dicit eis licet *sabbatis bene facere* (...)? = En Hij zegt tegen hen: Is het geoorloofd op de Sabbat *goed* te doen (...)?
- Respondit ei Iesus si *male locutus* sum (...) = Jezus antwoordde hem : Als Ik *kwalijk* gesproken heb (...)

6.6 Perfectum praesens

De werkwoordsvorm novi betekent eigenlijk: ik heb leren kennen. Het is een perfectum - vorm. Maar ik heb leren kennen = ik ken.
Zo ook met cognovi; cognovi = ik heb leren kennen = **ik ken**.
Cognovi is het perfectum van cognoscere = leren kennen, vernemen.

Opdracht 3 Vertaal:

Nieuwe woorden: laetus = blij, venenum = vergif,
licet = het is geoorloofd, het is toegestaan; an = of

1. Pater tuus nostram linguam **optime** cognovit.
2. Servi cenam **male** paraverant.
3. Puella **laete** cantat.
4. **Socrates** venenum **laete** et libenter bibit
5. Puer **fabulam bene** scit.
6. Non novi **hominem**.
7. Et Iesus dicit eis (hen) licet **sabbatis bene facere** an **male**?

Opdracht 4

Vertaal het volgende - iets bewerkte- gedeelte uit de Bijbel:

Nieuwe woorden: **anima** = leven, ziel; pro + acc. = voor;
dimittere = in de steek laten; autem = maar, echter; nu, dan, en; quia = omdat,
non **pertinet** ad eum = het gaat hem niet ter harte, het kan hem niet schelen;
non **pertinet** ad eum de **ovibus** = de schapen gaan ...
oportet me **adducere** = moet ik leiden (toebrengen) (lett.: het behoort, dat ik leidt)
Vertaal cognoscere hier(!) met *kennen*.

1. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor **animam** suam dat pro **ovibus**.
2. Mercennarius (huurling) videt lupum et dimittit oves et fugit et lupus rapit et dispergit (jaagt uiteen) oves.
3. Mercennarius autem fugit quia mercennarius est et non **pertinet** ad eum de **ovibus**.
4. Ego sum pastor bonus et cognosco meas (de mijnen) et cognoscunt me meae (de mijnen).
5. Sicut (gelijk) novit me Pater et ego cognosco Patrem et **animam** meam do pro **ovibus**.
6. Et alias oves habeo quae (die) non sunt ex hoc **ovili** (stal) et illas oportet me **adducere**.

Ga niet verder voordat u deze les grondig kent !

LATIJN LES 6

Doe nu de extra oefening!

Antwoorden oefenopdrachten

Oefenopdracht 1

1. De wijze man bouwde zijn huis op een rots.
2. Een vos heeft gisteren vele schapen geroofd.
3. Dat is de wet en de profeten.
4. Mijn geest bidt wel, maar mijn verstand is vruchteloos.
5. De Zoon des mensen wordt overgeleverd in de handen der zondaren.
6. De vrouw zei: Ik heb geen man.
7. De discipel zei: Het is de Heere.
8. Pilatus zei: Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven.

Oefenopdracht 2

1. navem	4. spiritu
2. manum	5. hostes
3. vate	6. fructus

De antwoorden van de opdrachten vindt u op de volgende pagina!

LATIJN LES 6

Antwoorden opdrachten

Opdracht 1

1. Locutus est nobis Dominus terrae. **De heer van het land heeft tegen ons gesproken.**
2. Et recordatus est Petrus verbi Iesu. **En Petrus herinnerde zich de woorden van Jezus.**
3. Ancilla a domino vocata intravit. **De slavine kwam zij binnen, nadat zij door de meester geroepen was.**
4. Et egressus foras, fleuit. **Nadat hij naar buiten gegaan was, weende hij.**
5. Tunc discipuli recordati sunt quia haec erant scripta de eo.
Toen herinnerden zich de discipelen dat dit over Hem geschreven was.
6. Et egressi sunt nocte de civitate. **En zij gingen 's nachts uit de stad.**
7. Pater noster mortuus est in deserto. **Onze vader is gestorven in de woestijn.**
8. Patres vestri manducaverunt in deserto manna et mortui sunt.
Uw vaders hebben het manna gegeten in de woestijn en zijn gestorven.
6. Petrus autem a longe (van verre) secutus est eum. **Petrus echter volgde Hem van verre.**
7. Miles mortem veritus est. **De soldaat vreesde de dood.**

Opdracht 2

1. Pater diligit Filium et omnia dedit in manu eius (Zijn).
De Vader heeft de Zoon lief en heeft alle dingen in zijn hand gegeven.
2. Levi fecit ei (voor Hem) convivium magnum in domo sua.
En Levi maakte voor Hem een grootte maaltijd in zijn huis.
3. Deus Laborem manuum mearum respexit. **God heeft acht geslagen op het werk van mijn handen.**
4. Ego sum ego sum Dominus et non est absque me salvator.
Ik, Ik ben de HEERE en er is geen Verlosser (Heiland) buiten Mij.
5. Et Symeon venit in Spiritu in templum. **En Simeon kwam door de Geest naar de tempel.**
6. Quod natum est ex carne caro est et quod natum est ex Spiritu spiritus est.
Wat uit het vlees geboren is, is vlees, en wat uit de Geest geboren is, is geest.
7. Thomas Iesu dixit: "Dominus meus et Deus meus". **Thomas zei tegen Jezus: "Mijn Heere en Mijn God".**
8. Petrus dixit: "Vado piscari". **Petrus zei: "Ik ga vissen".**
9. Accepi librum de manu patris. **Ik heb het boek uit de hand van mijn vader ontvangen.**
10. Servus in dextra manu cornu tenet. **De slaaf houdt in zijn rechter hand een hoorn (vast).**

Opdracht 3

1. Pater tuus nostram linguam optime cognovit. **Jouw vader kent onze taal zeer goed.**
2. Servi cenam male paraverant. **De slaven hadden de maaltijd slecht bereid.**
3. Puella laete cantat. **Het meisje zingt blij.**
4. Sokrates venenum laete et libenter bibit
5. Puer fabulam bene scit. **De jongen kent het verhaal goed.**
6. Non novi hominem. **Ik ken de man niet.** (Ik ken de mens niet.)
7. Et Iesus dicit eis (hen) licet sabbatis bene facere an male?
En Jezus zei tegen hen: Is het geoorloofd op de sabbat goed te doen of kwaad te doen?

LATIJN LES 6

Opdracht 4

1. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor **animam** suam dat pro **ovibus**.
Ik ben de goede Herder. De goede herder geeft zijn leven voor de schapen.
2. Mercennarius (huurling) videt lupum et dimittit oves et fugit et lupus rapit et dispergit (jaagt uiteen) oves.
De huurling ziet de wolf en verlaat de schapen en vlucht en de wolf rooft en jaagt de schapen uiteen.
3. Mercennarius autem fugit quia mercennarius est et non **pertinet** ad eum de **ovibus**.
De huurling echter vlucht om dat hij een huurling is en de schapen gaan hem niet ter harte.
4. Ego sum pastor bonus et cognosco meas (de mijnen) et cognoscunt me meae (de mijnen).
Ik ben de goede Herder en Ik ken de Mijnen en de Mijnen kennen Mij.
5. Sicut (gelijk) novit me Pater et ego cognosco Patrem et **animam** meam do pro **ovibus**.
Gelijk de Vader mij kent, ken Ik ook de Vader; en Ik geef Mijn leven voor de schapen.

Et alias oves habeo quae (die) non sunt ex hoc **ovili** (stal) et illas **oportet** me **adducere**.
En Ik heb (nog) andere schapen die niet van deze stal zijn en deze moet Ik toebrengen.

Een mogelijke Vertaling van de leesopdracht

En Petrus zat buiten in de hof; en een dienstmaagd kwam naar hem toe, zeggende: Ook u was met Jezus, den Galileer.

Maar hij ontkende het in het bijzijn van allen, zeggende: Ik weet niet, wat u zegt.

Toen Petrus wegging, zag een andere dienstmaagd hem, en zei tot degenen, die daar waren: Ook deze was met Jezus den Nazarener.

En hij ontkende het opnieuw met een eed: Ik ken den Mens niet.

Daarna kwamen de omstanders en zeiden tegen Petrus: Waarlijk, ook u bent een van die, want ook uw spraak maakt u openbaar.

Toen begon hij zich te vervloeken, en te zweren dat hij de Mens niet kende.

En meteen kraaide de haan; en Petrus herinnerde zich het woord van Jezus, Die tot hem gezegd had:

Eer de haan zal kraaien, zult u Mij driemaal verloochenen. En nadat .../ toen hij naar buiten ging, weende hij bitter.

Hebt u al een gift overgemaakt? Nee? Doe het dan nu, als u wilt!!